

Форма № 09/18

Затверджена рішенням вченої ради ІДГУ
від 30.08.2018 р., протокол № 1

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Навчально-методичною радою ІДГУ
Протокол № 4 від 15.01.2019 р.

Голова НМР Н. М. Кольцун Н. М. Кольцун

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія соціальної роботи

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань для всіх галузей знань
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність для всіх спеціальностей
(код і назва спеціальності)

освітня програма / спеціалізація для всіх освітніх програм
(код і назва спеціальності)

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

 Васильсва О.А.

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою загальної та практичної психології

протокол № 6 від 09.01.2019

Завідувач кафедри _

Прокоф'єва Л.О.

(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради факультету

Циганок І.Б.

(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Проданова Олена Миколаївна, викладач кафедри загальної та практичної психології

Рецензенти програми:

Мазоха Інна Степанівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 3	Лекції:	
	16	-
Модулів: 2	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин: 90	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: IV	Лабораторні заняття:	
	-	-
Семестр: VII	Семінарські заняття:	
	20	-
Тижневе навантаження (год.): - аудиторне: 2 - самостійна робота: 6	Консультації:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: залік	Індивідуальні заняття:	
	-	-
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	54	-

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: особливості психологічної роботи в системі соціальної діяльності.

Метою вивчення дисципліни є: сформувати готовність студентів до реалізації основних форм та методів психосоціальної допомоги населенню в процесі виконання їхньої професійної діяльності.

Передумови для вивчення дисципліни: оволодіння фаховими компетентностями, що формуються під час вивчення дисциплін «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психодіагностика», «Вікова та педагогічна психологія», «Психологія сім'ї».

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Психологія переконуючої комунікації», «Практикум з психокорекції» та ін.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання:

Знання: визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання; демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань; рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження,

	соціального працівника.													
4.	Психологічні особливості фахової підготовки соціального працівника.	4	2	2			6							
Модуль 2. Психологічні технології у соціальній роботі														
5.	Психологічні характеристики провідних клієнтських груп та психологічні особливості впливу екстремальних умов на життєдіяльність людей.	6	2	4			6							
6.	Психологічна допомога у практиці соціальної роботи.	4	2	2			6							
7.	Індивідуальне психологічне консультування у практиці соціальної роботи.	4	2	2			6							
8.	Індивідуальна і групова психотерапія та психокорекція у практиці соціальної роботи.	4	2	2			6							
Проміжний контроль							4							
Разом:		36	16	20			54							

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Модуль №1. «Теоретико-методологічне підґрунтя психології соціальної роботи»

Тема 1. Вступ до психології соціальної роботи.

Суб'єкти і клієнти соціальної роботи. Основні підходи до визначення і класифікації проблем клієнтів. Основні групи проблем клієнтів соціальної роботи за психологічними механізмами їх виникнення: первинні (соціальні), пов'язані з порушенням соціальних взаємодій; вторинні (психосоціальні), пов'язані з порушеннями в його особистісній сфері.

Найбільш стійкі форми психологічної фіксації негативних переживань і неадекватних уявлень, що виникають у особи в проблемній соціальній ситуації: спосіб життя, буденна свідомість, життєвий досвід.

Тема 2. Психологічна структура соціальної роботи як суспільної практики.

Основні напрями і форми соціальної роботи: соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціально-психологічне консультування, соціальний супровід, соціальна профілактика.

Тема 3. Психологічні характеристики діяльності та особистості соціального працівника.

Поняття про соціальну та психологічну допомогу особистості (групі, організації). Основні види професійної діяльності соціального працівника: просвітницька, профілактична, діагностична, психокорекційна робота, психологічне консультування тощо. Взаємодія та взаємодоповнюваність основних форм роботи соціального працівника. Основні групи принципів професійної діяльності соціального працівника: принципи ставлення до клієнта, принципи взаємодії між соціальним працівником та клієнтом, етичні принципи.

Соціальний працівник як суб'єкт діяльності та розвитку соціальної роботи як сфери суспільної практики. Структура цілей діяльності, особливості застосування різноманітних засобів та технологій у роботі з різними групами клієнтів.

Проблеми мотивації діяльності соціального працівника у різних типах організацій та особистісного смислу як провідної компоненти становлення його професійної "Я-концепції".

Умови та шляхи подолання психологічних явищ у діяльності соціального працівника ("синдром професійного вигорання", "синдром хронічної втоми"), які призводять до професійної деформації та дезадаптації.

Тема 4. Психологічні особливості фахової підготовки соціального працівника.

Проблематика підготовки фахівців-гуманітаріїв до соціальної роботи. Етичні правила діяльності психолога та соціального працівника. Особистісні якості, що необхідні для професійної соціальної роботи. Проблематика супервізії соціального працівника. Соціальна робота як духовна практика: розвиток особистого потенціалу соціального працівника.

Модуль №2. «Психологічні технології у соціальній роботі»

Тема 5. Психологічні характеристики провідних клієнтських груп та психологічні особливості впливу екстремальних умов на життєдіяльність людей.

Криза й втрата як психологічні умови саморозвитку або деградації особистості. Феномен посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Психотерапевтична допомога при ПТСР залежно від його стадії. Виникнення психологічних залежностей на фоні кризи й втрати. Можливості запобігання злочинності шляхом соціальної роботи.

Психологічні особливості соціально депривованих осіб (бідні люди, жебраки, бездомні, безробітні). Психологічні ефекти ув'язнення, вплив позбавлення волі на психіку в'язня. Основні напрями психологічної допомоги в'язням. Реабілітація після звільнення.

Психологічні проблеми осіб-мігрантів (іммігранти та емігранти, репатріанти, біженці).

Категорія девіантних осіб в соціальній роботі. Психологічні особливості осіб, що займаються проституцією. Психологічні наслідки проституції як девіантної поведінки.

Психологічні особливості інвалідів та невиліковно хворих.

Психологічний портрет алко- та наркозалежних осіб.

Психологічне розуміння суїцидальних станів, класифікація їх. Психологічна допомога клієнтам, що здійснили суїцидальні спроби або мали суїцидальні наміри.

Тема 6. Психологічна допомога у практиці соціальної роботи.

Сутність поняття "психологічна допомога". Етичні принципи психологічної допомоги: доброзичливе і безоцінне ставлення до клієнта, орієнтація на норми і цінності клієнта, заборона давати поради, анонімність, розмежування особистих і професійних відносин.

Групи методів соціальної роботи. Соціальна терапія та її функції. Індивідуальна терапія в соціальній роботі. Групова терапія. Етапи технології вирішення соціальних проблем.

Тема 7. Індивідуальне психологічне консультування у практиці соціальної роботи.

Особливості та фази консультативної бесіди: розпитування клієнта, висування гіпотез та інтерпретація, психокорекційний (психотерапевтичний) вплив, завершення бесіди.

Напрямки роботи при розпитуванні клієнта: підтримка контакту, стимулювання розповіді, структурування бесіди, усвідомлення оповіді клієнта. Прийоми підтримки контакту з клієнтом: активне слухання, емпатійне слухання.

Формування атракції як засіб управління контактом з клієнтом.

Тема 8. Індивідуальна і групова психотерапія та психокорекція у практиці соціальної роботи.

Особливості психотерапії у соціальній роботі. Основні напрямки немедичної психотерапії, які застосовуються у ситуації надання психологічної допомоги особі та при роботі з групою.

Етапи процесу психотерапії: оцінка реальної ситуації клієнта, актуалізація очікувань клієнта, дієві зміни (вироблення стратегії змін, перенесення альтернативних паттернів поведінки у реальне життя, здійснення рефлексії отриманих результатів).

Види психокорекційних груп: групи тренінгу умінь, групи зустрічей. Робота з групою динамікою. Тематичні вправи та рольові ігри в груповій роботі. Психогімнастика в соціальній роботі.

5.2. Тематика семінарських занять.

Змістовий модуль I: «Теоретико-методологічне підґрунтя психології соціальної роботи»

Тема 1. Вступ до психології соціальної роботи.

Тема 2. Психологічна структура соціальної роботи як суспільної практики.

Тема 3. Психологічні характеристики діяльності та особистості соціального працівника.

Тема 4. Психологічні особливості фахової підготовки соціального працівника.

Змістовий модуль II: «Психологічні технології у соціальній роботі»

Тема 5. Психологічні характеристики провідних клієнтських груп психологічні особливості впливу екстремальних умов на життєдіяльність людей.

Тема 6. Психологічна допомога у практиці соціальної роботи.

Тема 7. Індивідуальне психологічне консультування у практиці соціальної роботи.

Тема 8. Індивідуальна і групова психотерапія та психокорекція у практиці соціальної роботи.

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	15	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань: - реферати; - есе; - термінологічний словник; - розробка схем та таблиць.	10 10 8 7	захист реферату захист есе словник таблиці, схеми
	Разом	54	

Тематика індивідуальних завдань

Тематика рефератів:

1. Аналіз проблем клієнтів соціальної роботи за психологічними механізмами їх виникнення.
2. Буденна свідомість як форма психологічної фіксації негативних переживань і неадекватних уявлень, що виникають у особи в проблемній соціальній ситуації.
3. Взаємозв'язок психологічних теорій та практики соціальної роботи.
4. Вплив сімейного виховання на розвиток дитини.
5. Гендерна проблематика соціальної роботи.
6. Групова психотерапія в соціальній роботі.
7. Життєвий досвід як форма психологічної фіксації негативних переживань і неадекватних уявлень, що виникають у особи в проблемній соціальній ситуації.

8. Життєві проблеми безпритульних і бездоглядних осіб та психотехнології соціальної роботи з ними.
9. Загальна характеристика психокорекційних груп (тренінгу умінь, зустрічей) у соціальній роботі.
10. Індивідуальна психотерапія в соціальній роботі.
11. Криза та втрата як психологічні умови саморозвитку або деградації особистості.
12. Людина як суб'єкт та об'єкт соціальної роботи.
13. Методика виявлення батьківського ставлення до дитини.
14. Міждисциплінарні технології і методики соціальної роботи.
15. Насильство над людьми похилого віку: психологічні аспекти надання соціальної допомоги.
16. Неврози у дітей – вияв соціальної дезадаптації.
17. Опрацювання кризи втрати близької людини в концепції «соціального атома» Я. Морено як психотехнологічний підхід у соціальній роботі.
18. Організація та управління системою соціального захисту населення України.
19. Особистісний смисл як провідна компонента становлення професійної «Я-концепції» соціального працівника.
20. Особливості волонтерської діяльності з онкохворими дітьми: психологічний аспект.
21. Особливості психотерапії у соціальній роботі.
22. Оцінка потреб дитини як умова планування соціального супроводу.
23. Поняття про соціальну та психологічну допомогу особистості (групі, організації).
24. Поняття професійної придатності та критерії відбору робітників соціальної сфери.
25. Порівняльний аналіз психологічних та соціальних проблем різних категорій девіантних осіб в соціальній роботі.
26. Проблема соціалізації дітей з обмеженими розумовими можливостями.
27. Проблеми мотивації діяльності соціального працівника у різних типах організацій.
28. Проституція як психосоціальна проблема суспільства: психологічні особливості ЖСБ (жінки сексбізнесу).
29. Професійна компетентність спеціалістів соціальної роботи.
30. Професійно важливі якості особистості фахівців у галузі соціальної роботи.
31. Профілактика залежності від азартних, комп'ютерних ігор та Інтернету у молодіжному середовищі.

32. Психологічна допомога клієнтам, що здійснили суїцидальні спроби або мали суїцидальні наміри.
33. Психологічна складова основних моделей підтримки населення у сучасному світі.
34. Психологічна складова системи соціальної допомоги у школі.
35. Психологічна складова соціальної підтримки молодих спеціалістів на ринку праці в Україні.
36. Психологічна та соціальна реабілітація осіб, які відбували покарання в умовах позбавлення волі.
37. Психологічне консультування у соціальній роботі.
38. Психологічне розуміння сутності суїцидальних станів клієнтів соціальної роботи.
39. Психологічний супровід самотніх матерів.
40. Психологічні засади соціальної роботи з жінками.

Тематика есе:

1. Психологічні критерії визначення клієнтів соціальної роботи.
2. Психологічні особливості адаптації першокурсників із сільської місцевості до умов навчання у ВНЗ.
3. Психологічні особливості соціальної роботи з алкозалежними особами.
4. Психологічні особливості соціальної роботи з інвалідами та невиліковно хворими.
5. Психологічні особливості соціальної роботи з наркозалежними особами.
6. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, позбавленими волі.
7. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що мають ігрову залежність.
8. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що переживають горе.
9. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що переживають кризу.
10. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що потерпають від сексизму та гендерної дискримінації.
11. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що потерпають від посттравматичного стресового розладу (ПТСР).
12. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що потрапили в екстремальну ситуацію.
13. Психологічні особливості соціальної роботи з особами-мігрантами.
14. Психологічні особливості соціальної роботи з сім'ями.

15. Психологічні особливості соціальної роботи з соціально депривованими особами.
16. Психологічні та соціально-психологічні тренінги у практиці соціальної роботи.
17. Психологічні технології в соціальній роботі.
18. Психологічні технології подолання девіантної поведінки учнів.
19. Психологічні технології подолання конфліктності у навчально-виховному процесі.
20. Психологічні технології соціальної роботи з ВІЛ-інфікованою та хворою на СНІД молоддю.
21. Психологічні технології соціальної роботи з клієнтами із залежністю від алкоголю.
22. Психолого-орієнтовані теорії практики соціальної роботи.
23. Психотехнології соціальної роботи з багатодітними сім'ями.
24. Робота соціального педагога в дошкільних дитячих будинках для дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування.
25. Самоменеджмент як метод запобігання «емоційного вигорання» майбутніх соціальних працівників.
26. Синдром «емоційного вигорання» та його прояви в діяльності соціальних працівників.
27. Соціальна адаптація дітей у ДБСТ: досвід психокорекційної роботи соціальних служб в Україні.
28. Соціальна терапія як складова професійної діяльності соціального працівника.
29. Соціальне сирітство в Україні: соціальні, економічні та морально-психологічні чинники.
30. Соціальний працівник як суб'єкт діяльності та розвитку соціальної роботи як сфери суспільної практики.
31. Соціально-психологічні передумови виникнення дитячої агресивності та жорстокості.
32. Специфіка копінг-стратегій у молоді, яка переживає почуття самотності.
33. Спосіб життя як форма психологічної фіксації негативних переживань і неадекватних уявлень, що виникають у особи в проблемній соціальній ситуації.
34. Сутність життєвих проблем, що виникають у молодих сім'ях як підґрунтя організації соціальної роботи з молоддю сім'єю.
35. Технології соціальної діагностики.
36. Технології соціальної роботи з дезадаптивними дітьми та молоддю.
37. Технологія соціальної роботи з прийомною сім'єю.

38. Умови та шляхи подолання психологічних явищ у діяльності соціального працівника, які призводять до професійної деформації та дезадаптації.
39. Феномен психологічної допомоги у соціальній роботі.
40. Хибні звички як передумова виникнення соціальних девіацій.

Словник: адаптація, батьківство, ведення випадку, громада, групова соціальна робота, діагностика соціальна, захист соціально-правовий, інспектування соціальне, консультування, консультування сімейне, кризове втручання, мережа соціальної підтримки, методи збору інформації, методи соціально-педагогічної роботи, моніторинг сім'ї, мотивація, насаження, оцінка потреб дитини, оцінка потреб дитини та сім'ї, оцінка потреб сім'ї, патронаж соціальний, підтримка соціальна, послуги соціальні, прийомна сім'я, ресурси сім'ї, сім'я, складні життєві обставини, соціальне забезпечення, соціальне інспектування, соціальна допомога, соціальне обслуговування, соціальний супровід, технології соціально-педагогічної діяльності, технології соціальної роботи з клієнтом, типи сімей, форми соціально-педагогічної роботи, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1 *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2 *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3 *Форми підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом з дисципліни.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Гендерна проблематика соціальної роботи.
2. Насильство над людьми похилого віку: психологічні аспекти надання соціальної допомоги.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. *Шкала та критерії оцінювання знань студентів.*

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

Вид	Максимальна кількість балів
реферат	5
есе	5
термінологічний словник	5
розробка схем та таблиць	5

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА Вказуються за потреби.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Базова

- Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. – К.: Сфера, 1998. – 342с.
- Айви А.Е., Айви М.Б., Саймэн - Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники. – М., 2000. – 487 с.
- Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. – М., 1993. – 172 с.
- Андреева Т.В. Семейная психология. - СПб. : Речь, 2004. — 244 с.
- Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. – М.: Ин-т психотерапии, 2001. – 368 с.
- Бурнард Ф. Тренинг навыков консультирования. – СПб.: Питер, 2002. – 256 с.
- Василюк Ф.Е. Психология переживания: Анализ преодоления критических ситуаций.- М.: МГУ, 1984. – 240с.
- Гарднер Р. Психотерапия детских проблем. – СПб.: «Речь», 2002. - 416 с.
- Елизаров А.Н. Основы индивидуального и семейного психологического консультирования: Учеб. пособие. – М.: «Ось – 89», 2003. – 336с.
- Джеймс М., Джонгвард Д. Рожденные выигрывать. Трансакционный анализ с гештальтупражнениями: Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1993. - 336 с.
- Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.
- Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования: учебное пособие. – М.: Гардарики, 2008. – 320 с.
- Кибрик И Д., Андрианов В. В. Особенности психотерапевтической помощи суицидентам с сексуальными дисгармониями // Методические рекомендации.- М., 1993.
- Конончук Н. В. Первый психотерапевтический контакт после суицида // Психогигиена и психопрофилактика. Л., 1983. С. 92-95.

- Козлов В.В. Работа с кризисной личностью: Методическое пособие - М.: Психотерапия, 2007. - 336 с.
- Кочюнас Р.-А. Б. Основы психологического консультирования: Пер. с лит. М.: Академический проект, 1999. – 239 с.
- Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я.Л.Морено. Пер. С нем.- М.: Прогресс, 1994. - 352 с.
- Лидерс А.Г. Психологическое обследование семьи: учебное пособие-практикум для студентов факультета психологии ВУЗ. - 2-е изд., - М.: Академия, 2007. – 432с.
- Литвак М. Е., Миронович М. О. Как преодолеть острое горе. - Ростов, 2000.
- Лютова Е. К., Моница Г. Б. Тренинг эффективного взаимодействия с детьми. СПб.: Речь, 2008. - 190 с.
- Марковская И. М. Тренинг взаимодействия родителей с детьми. — СПб.: Речь, 2005. — 150с.
- Меновщиков В.Ю. Введение в психологическое консультирование. - 2-е изд. стереотипное. - М.: Смысл, 2000. — 109 с.
- Овчарова Р.В. Тренинги формирования осознанного родительства. - М.: Издательство: Сфера. – 2008. – 256 с.
- Ромек В.Г., Конторович В.А., Крукович Е.И. Психологическая помощь в кризисных ситуациях. – СПб.: Речь, 2004. – 256с.
- Файн С., Глассер П. Первичная консультация: Установление контакта и завоевание доверия. – М.: Когито-Центр, 2003. – 238с.
- Фирсов М.В. Технология социальной работы: учебное пособие для вузов. – М. : Академ. Проект, 2007. – 432 с.
- Фирсов М.В., Шапиро Б.Ю. Психология социальной работы: Содержание и методы психосоциальной практики. – М.: Издат. Центр «Академия», 2002. – 192 с.
- Основи консультативної психології. Аналіз сучасних концепцій. Метод. рекомендації / Укладач О.Ф. Бондаренко – К.: РНМК Міносвіти України, 1992. – 116 с.
- Психология личности и образ жизни – М., Наука, 1987. – 269с.
- Психология социальной работы / Под ред. М .А. Гудилинль – Спб: Питер, 2002. -352с.
- Сидоренко Е.В. Психодраматический и недирективный подход в групповой работе с людьми. Методические описания и комментарии. - СПб.: Институт тренинга, 1992. – 71 с.
- Соціальна робота з людьми, які живуть із ВІЛ/СНІДом. Методичний посібник для проведення курсів підвищення кваліфікації / за ред. Т. Семигіної. К.: видавничий дім «Кисво-Могилянська академія», 2006. - 615 с.
- Старшенбаум Г.В. Суицидология и кризисная терапия. - М.: Издательство:

- Когито-Центр, 2005. - 376 с.
- Старшенбаум Г.В. Тренинг навыков практического психолога: Интерактивный учебник: Игры, тесты, упражнения. –М.: Изд-во Института психотерапии, 2006. - 416 с.
- Толстых В.И. Образ жизни: понятие, реальности, проблемы. – М.: Политиздат, 1975. – 127с.
- Франкл В. Основы логотерапии. Психотерапия и религия. – СПб : Речь, 2000. – 286 с.
- Чистякова М.И. Психогимнастика / Под ред. М.И.Буянова. - М.: Просвещение, 1990. - 128 с.
- Швалб Ю.М. Целеполагающее сознание (психологические модели и исследования). – К.: Милленниум, 2003. – 152 с.

10.2. Допоміжні джерела

- Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. М.: Фонд «За экономическую грамотность», 1995. - 296 с.
- Алешина Ю.Е. Консультативная беседа // Введение в практическую социальную психологию / Под ред. Ю.М. Жукова, Л.А.Петровской, О.В.Соловьевой. – М.: Смысл, 1996. – С. 230 – 248.
- Горохова Т. К. Молодежь и безработица // Социология молодежи. Учебник. – СПб., 1996. - С. 186-201.
- Джармен Р. Консультирование людей в дистрессе: психосоциальная реабилитация пострадавших от травматических переживаний в результате войны // Журнал практического психолога, 2001. № 1-2.
- Зинченко В.П. Проблема внешнего и внутреннего становления образа себя и мира как реализация сознания /Мир психологии, 1999, № 1, С. 97-104.
- Ишмуратов А. Очерки психологии суицида // Журнал практического психолога, - 1999. № 9. – С.
- Карвасарский Б.Д. Психотерапия. М., 1985. - 297 с.
- Мэй Р. Искусство психологического консультирования. - М.: Изд-во КЛАСС, 1994. - 98 с.
- Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования. – СПб.: Питер, 2001. – 464 с.
- Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М.: Прогресс, Универс, 1994. - 480 с.
- Рубинштейн С.Л. Человек и мир // Проблемы общей психологии. – М.: Педагогика, 1973. – С. 136-158.
- Сатир В. Психотерапия семьи. – СПб: Речь, 2000. - 281 с.

10.3. Интернет-ресурси

<http://www.isras.ru/>

<http://www.voppsy.ru/>
<http://www.psychology.ru/>
<http://www.psycheya.ru/>
<http://psychology.vuzlib.net/>
<http://www.psyche.ru/>
<http://www.flogiston.ru/>
<http://www.i-u.ru/biblio/>